Célfotó

az AMEGA beszélgetőpartnere: Dr. Strausz János

tüdőgyógyász professzor
a Magyar Tudományos Akadémia doktora
amatőr fotóművész

Tizenhárom év telt el azóta, hogy 62 évesen leköszöntél az Országos Korányi Pulmonológiai Intézet igazgatói posztjáról. Miért döntöttél úgy, hogy viszonylag fiatalon befejezed?
Elsősorban azért, mert lehetőségem volt erre. 2012-ben szóltak, hogy ha akarok, akkor nyugdíjba mehetek. Senki nem bántott, senkivel nem volt olyan konfliktusom, ami ezt indokolta volna. Azt hiszem, akkora lett elegem az igazgatói feladatokból. Amikor elvállaltam, három célom volt. A Korányit legalább olyan állapotban továbbadni, mint amilyenben átvettem: nagyon szerettem volna egy CT-t belerakni, mert az már akkor is központi eleme volt a pulmonológiának, szerettem volna megújítani a légzésfunkciós labort, és szerettem volna megújítani a bronchológiát. Ez a három fő cél vezetett akkor, és mind a hármat elértem. Utána már csak a hadakozás volt a mindenkori felsőbb hatóságokkal, amit már nem élveztem, és nem is tudtam többet hozzátenni az elért eredményekhez. Elég volt.

Mi történt veled az elmúlt tizenhárom évben?
Rengeteg minden történt. Elsősorban az, hogy dolgoztam tovább, mert még a mai napig kell a beteg. Kell a kontaktus a beteggel, és kell, hogy ha módom van rá, akkor segítsek neki. Egy héten három napot rendelek most már csak járóbetegellátásban, de nem tudom és nem is akarom abbahagyni, mert élvezem. Sokkal szabadabb lettem, mert egy nagy terhet tettem le. Sok minden másra is jutott időm, a családomra, a sportolásra, a fotózásra. A mai napig ezeket csinálom..

Van-e lehetőséged bronchológiai vizsgálatra a járóbeteg-ellátásban?
Az egyik helyen nagy küzdelem árán, de lehetett bronchológiával foglalkozni. Aztán ott egy nagy

rekonstukcióba kezdtek, ami a mai napig is zajlik, és azóta átmenetileg ez nem működik. Jelenleg nincs lehetőségem bronchológiára és hiányzik. De elgondolkoztam azon, hogy nem is biztos, hogy az én koromban nekem invazív beavatkozásokat kell végeznem. Nincs semmi fizikai problémám, nem remeg a kezem, és biztos meg tudnám csinálni, de már nem biztos, hogy szükséges.

Véleményed szerint ma mitől jó egy munkahelyi vezető?
Sokkal nehezebb dolga van, mint nekem volt akkor, amikor már elegem lett belőle. Ma akkor jó egy munkahelyi vezető, ha egyben tudja tartani a csapatát, és a megfelelő szakembereket nem maga mellé, hanem egy adott ügy mellé fel tudja sorakoztatni. Mindig és mindenkor lesznek konfliktusai, mert egy vezetői státusz arról szól, hogy döntéseket kell hozni, és lesz olyan, akinek a döntések előnyösek, és lesz olyan, akinek hátrányosak. Tehát egy jó munkahelyi vezető nem attól lesz jó, hogy a munkatársai szeretik-e vagy nem szeretik. Nagyon fontos kritérium az is, hogy a többség lássa, hogy amit a vezető csinál, azt a munkahelyi közösség, az ügy, az intézet érdekében teszi. Az adott munkahelyen mindig meg kell felelni az adott pillanatnak, de ez a pillanat állandóan változik, pláne az egészségügyben. Pályakezdő korom óta szinte csak „reform" egészségügyben dolgoztam, mindig változott valami, miközben végig nagyjából ugyanazokkal a problémákkal álltunk szemben..

Ma mennyire van kapcsolatod a tüdőgyógyász szakmával?
Néhány rendezvényre elmegyek, és az orvosi rendeléseim során is óhatatlanul kollégákkal vagyok kapcsolatban. Nem törekszem különösen szoros kapcsolatra a volt intézetemmel sem, mert meggyőződésem, hogy ott, ahol egyszer vezető voltál, oda ne menj vissza. Pláne dolgozni ne menj oda, mert a társaság egyik fele azt gondolja, hogy de jó, hogy elmentél, a másik fele meg azt mondja, hogy bezzeg a te idődben milyen jó volt. Én egyiket sem akarom hallani.

Megosztó személyiség voltál?
Hát ezt nem nekem kell eldönteni. Azt gondolom, hogy az előbb elmondott és számomra fontos vezetői kritériumok mellett biztosan voltak olyanok, akik nem értettek egyet bizonyos döntéseimmel, de ez egy vezetői státusszal mindig együtt jár.

Hogyan lehet ma az ambíciózus fiatal orvosokat megtartani a szakmának?
Először is el kellene jutni odáig, hogy egy ambíciózus fiatal úgy döntsön, hogy pulmonológus lesz. Aztán kell egy munkahelyi vezető, de itt nem a főigazgatóra gondolok, hanem az adott mikrokörnyezetben, az osztályon kell egy nagyon jó vezető, akire ez a fiatal szakember felnéz, elismeri, és aki szívesen segíti az ő pályáját. Ez vonatkozik a napi klinikai munkától kezdve a tudományos karrierjére, az ösztöndíjakra, a külföldi tanulmányutakra, a megjelenésekre a különböző hazai és külföldi kongresszusokon egyaránt. Mindez nem elsősorban az intézeti vezetőtől függ, hanem egy adott kisebb közösség vezetőjétől.

Egy kezemen meg tudom számolni azokat a tüdőgyógyász kollégákat vagy kolléganőket, akiknek a gyermekéből is tüdőgyógyász lett. Alig van olyan, aki a saját gyermekét is erre a pályára vonzotta volna. Mi lehet ennek az oka?
Nem tudom. Az én édesapám orvos volt, aztán a felmenőim között nincs is több orvos. Ismerek néhány mai orvosdinasztiát nagyon kiemelkedő szereplőkkel. Az első lépés az, hogy lássa a gyerek a szülői mintát, és eldöntse, hogy orvos akar lenni, vagy nem. Nyilván nincs semmiféle kényszer. Utána a döntés a pulmonológia irányába már sokkal nehezebb. Ha az illető hölgy, akkor egészen más célkitűzései is lehetnek, mérlegelve a család szempontjait. Ha fiú, akkor lehet, hogy inkább egy nagyobb szakmát, egy manuális szakmát választ. Nekem a fiaim közül egy lett orvos, de fel se merült benne, hogy pulmonológus legyen.

Mit tennél másképp, ha újra pályakezdő lehetnél?
Ezt már sokszor végiggondoltam, és most egy kicsit több időm is volt erre. A szakmai karrieremben semmit nem tennék másképpen. Amit szerettem volna elérni a szakmában, azt elértem, ennél többet soha nem akartam. Amikor döntéshozói pozícióba kerültem, akkor biztosan voltak olyan döntéseim, amit talán másképp kellett volna csinálni. Még egyszer szeretném hangsúlyozni, hogy amikor úgy döntöttem,

hogy az mások érdekét sértette, azt is igyekeztem a legjobb tudásom szerint, a saját intézetem érdekében tenni. Jól vagy rosszul, ezt majd eldönti az utókor.

Mi volt a legjobb szakmai tanács, amit a pályafutásod során kaptál?
Nagyon jó mestereim voltak. Mindig klinikus akartam lenni, de a kórbonctanon kezdtem, ott szakorvos lettem, és ott mondta nekem az azóta elhunyt, kiváló akadémikus barátnőm, hogy figyelj ide, ha már itt kezdtél, akkor valami olyannal kell foglalkoznod, ami a makroszkópos és a mikroszkópos képet egyszerre adja. Ez terelt a bronchológia felé. A későbbiekben a klinikai főnökeim tevékenysége volt az, ami irányt mutatott.
Egy másik, kicsit érdekesebb jó tanács az volt, amikor az egyik, általam nagyon tisztelt főorvos azt mondta, hogy ha egyszer valaki vezető volt egy intézetben, akkor oda később már ne menjen vissza dolgozni.

Szerinted milyen lesz a magyar egészségügy egy évtized múlva?
Mindig úgy kezdek el ezen gondolkozni, hogy milyen volt régen. Ma egészen más az egészségügy, mint amilyen az én szüleim idejében volt, és egészen más, mint amilyen a gyerekeim vagy az unokáim életében lesz. Az elvárásaim szerint az ideális egészségügy sokkal több empátiával és sokkal több lehetőséggel rendelkezik, és sokkal kevésbé befolyásolják a finanszírozási nehézségek. Ezek mindig is voltak, de mégis minden beteg időben megfelelő ellátást kapott. Ha ma segíteni akarok egy betegnek – akár a pulmonológián belül, akár más problémái miatt – akkor az informális kapcsolataimat használom föl, és nem az egészségügyben hivatalosan meglévő egészségútakat. Ezt nem tartom jónak.
Változik az egészségügy, aminek jó oldala is van, de nagyon sok olyan is, ami az én számomra elfogadhatatlan. Itt elsősorban a várólistákra és a kitaposatlan betegutakra gondolok.

Milyen lesz a magyar pulmonológia egy évtized múlva? Lesz még egyáltalán önálló szakmaként pulmonológia, vagy el fognak fogyni a kollégák?
Teljesen optimista vagyok ebből a szempontból, ugyanis a magyar pulmonológia, akárhonnan is nézem, és lehet, hogy ezért még megköveznek, de túlméretezett. Körülbelül 30 éve jártam Amszterdamban egy tízágyas tüdőklinikán, még egyszer mondom: egy tíz ággyal működő tüdőklinikán, ami mellett egy hatalmas, remekül szervezett ambulancia működött.
Jó, hát ez Hollandia, és talán nem jó hasonlat. Magyarországon mások a körülmények, mások a lehetőségek, minden más, de Magyarországon ma egy mobilis állapotban levő, két lábon járó daganatos beteg kivizsgálását két hét alatt ambulánsan el lehet végezni. Nem tudom, miről szól a történet, mert vannak felmérések, amikből rettenetes számok jönnek ki a diagnosztikától a terápiáig eltelt időre vonatkozóan, azzal együtt, hogy az onkológiai betegút törvényileg meg van határozva, tehát ott vannak leszúrt pontok, amiket be kellene tartani.
Szóval, lesz pulmonológia 10 év múlva is, biztosan lesz, de szűkebb körben lesz, tehát további szűkítésre kell számítani az aktív ágyak tekintetében. Nekem a szakkórházakkal kapcsolatban is vannak fenntartásaim, azzal együtt, hogy még mindig a szívem csücske a Korányi, de egy multidiszciplináris közegben elhelyezett pulmonológia sokkal virágzóbb helyzetben lenne, mint ahogyan mi most vagyunk.

Mi lesz azokkal a tüdőgondozókkal, ahol már most is 70 vagy 80 év feletti szakorvosok dolgoznak? Ők valószínűleg nem fognak dolgozni 10 év múlva. Hiányozni fognak valakinek, vagy egy átalakuló rendszerben már nem is fognak hiányozni?
Kellenek a pulmonológiai járóbeteg-ellátó helyek, de hogy ezeket külön egységekben kell-e elhelyezni, az úgynevezett tüdőgondozókban, abban nem vagyok biztos. Lehet, hogy ezt se írják a javamra, de a „tüdőgondozó” szó is elgondolkoztató számomra. Pulmonológiai járóbeteg-ellátásról beszélünk, ahová a krónikus betegeket vissza kell hívni.

El ne feledjük, hogy a tüdőgondozói hálózat 2014-ben Magyar Örökség díjat kapott.
Nagyon helyesen, mert a tüdőgondozó abszolút betöltötte a feladatát a tbc-s betegek ellátásában, és az, hogy ma itt tart a tbc-s epidemiológia, az az akkori hálózatnak köszönhető, és ez minden elismerést megérdemel. Ezzel semmi bajom nincsen, de ma egészen más feladatok vannak. Szerencsére nagyon kevés a tbc-s beteg, tehát emiatt nem kellene ezt a hálózatot fenntartani, viszont pulmonológiai járóbe-

teg-szakrendelésekre szükség van. De nem biztos, hogy önálló épületben, és nem biztos, hogy ilyen számban. Emlékszem, hogy amikor valaki megbetegedett a gondozóban, akkor a Korányiból a betegágy mellől kijártunk helyettesíteni, és hetente kétszer elláttuk a betegeket a járóbeteg-rendelésen. Jelenleg minden pulmonológiai szakkórháznak van járóbeteg-ellátása. Akkor igazából miről is szól a tüdőgondozó? Hiszen ott van a járóbeteg-szakrendelés a kórházakban. Szóval, a pulmonológia szakrendelésre szükség van, és meggyőződésem, hogy el lesznek látva a betegek.

Hol élnél a legszívesebben a világban, ha szabadon választhatnál?
Azt hiszem, hogy jó helyen élek, de egy időben az volt a vágyam, hogy valahol a Földközi-tenger északi partján kellene élnem. De most, hogy jön a klímaváltozás, inkább itt maradok.

Kit tartasz a legnagyobb magyar történelmi személyiségnek és miért?
Széchenyi Istvánt. Ő a lehetőségei szerint adott az országnak, a nemzetnek, nem is keveset, és olyan dolgokat, amelyek a mai napig is léteznek, megvannak. Persze nem biztos, hogy ebbe érdemes volt beleőrülnie…

Milyen szépirodalmat olvastál az utóbbi időben?
Romsics Ignác kétkötetes önéletírását. Ő egy rendkívül szegény alföldi tanyavilágból indult, és eljutott a Magyar Tudományos Akadémiai tagságig, és – bár van néhány erősen vitatható állítása is – nagyon tetszett a könyve.

Nemrég múltál 75 éves. Mire vagy a legbüszkébb az elmúlt 50 évből?
A négy fiamra és a hat unokámra. Büszke vagyok arra, hogy mindig sportoltam, és még a mai napig csinálom. Büszke vagyok arra, hogy háromszor lefutottam a maratont. Büszke vagyok arra, hogy a hobbimmal, ami a fotózást jelenti, meg tudtam mutatni néhányszor azt, hogy én hogyan látom a világot. A szakmámra, a pulmonológiára is büszke vagyok, mert a mai napig nem tudok elszakadni tőle, nem tudok elszakadni a betegektől.

Erre inkább még egyszer rákérdezek. Hányszor futottál maratont?
Háromszor. Először Firenzében, 60 éves koromban, mert akkoriban azt gondoltam, hogy az ember nem halhat meg úgy, hogy nem futott le egy maratont. A második a New York-i maraton volt, az egy nagyon előkelő verseny, de oda nem a teljesítményem miatt jutottam be, hanem szerencsével. A harmadik maratonom a legérdekesebb. Engem majdnem elvitt a koronavírus-fertőzés, és akkor megfogadtam, hogy ha túlélem, akkor én kitolok vele, és futok még egy maratont. A járvány után, 72 éves koromban elmentem Londonba, és lefutottam harmadszor is. A célba érkezés mindig fantasztikus érzés.

A fotózás végigkísérte az életedet. Mikor kaptad az első fényképezőgépedet?
Általános iskolában, 1957-ben nagyon jó lett a bizonyítványom, és akkor az édesanyámtól kaptam egy Pajtás fényképezőgépet. Ezután jött egy kicsit jobb orosz gép, Ljubityej volt a neve. Később, gimnazista koromban, amint tudtam nyáron dolgozni és valami kis pénzt keresni, akkor mindig vettem egy jobb gépet, egy Kijevet, aztán egy Zorkijt. Ezek jó minőségű fényképezőgépek voltak, német hadizsákmány koppintásával készült mind a kettő. A nagy előrelépés akkor történt, amikor megjelentek a digitális gépek. A számítógépet mindig mindenre használtam az első pillanatoktól kezdve, még Németországban, az első ösztöndíjas kint tartózkodásom idején vettem az első komolyabb asztali gépemet. Azon írtam a nagydoktorimat, amit a fiaim egyből letöröltek, így azt sikerült kétszer is megírnom. Nálam nagyon korán találkozott a digitális fotózás a komputertechnikával, és elkezdtem képeket szerkeszteni. Régebben otthon is

laboráltam, a fürdőszobában éjszakánként lötyköltem, és hívtam elő a képeket, de amikor megjött a digitális technika, és odaültem a számítógép elé, akkor ott zajlott a laborálás. A cél mindig az volt, hogy a képen közelítsem meg azt, amit láttam.

Hol volt a legutóbbi fotókiállításod?
A múlt nyáron Alsóörsön, egy festőművész barátommal közösen. Nagyon jól éreztem magamat, sokan voltunk, ott voltak a barátaim, és hivatalosan is elismerték a munkámat.

Milyen terveid vannak a következő 5 évre?
Szeretnék még dolgozni. Szeretnék még nagyon sokat utazni, mert ez is hozzátartozik a kedvenc élvezeteimhez. Az utazás az nálam mindig egybeforrt azzal, hogy két-háromezer képet készítek, és ezeknek a rendezgetése azért le fog kötni. Szeretnék mozogni, bár biztos, hogy nem úgy, ahogy eddig, mert a családom eltiltott a túlélő gyakorlatoktól. De azért mozgok, és szeretnék tovább sportolni ugyanolyan szinten, mint az elmúlt 10 évben. Remélem sikerül, de ehhez némi egészség is kell.

Hogyan legyünk jó nyugdíjasok?
Hűha! Ez nehéz kérdés.

Egyáltalán te nyugdíjasnak érzed magadat?
Nem, nem! Sőt, még mindig furcsa, amikor rám néz az ellenőr a villamoson, és nem kéri tőlem a jegyet. Vajon a látása romlott az ellenőrnek, vagy velem van baj. Szóval, tudom hova rakni magam, és azt is tudom, hogy vannak korlátai a biológiának. Mindenesetre még mindig körülnézek, amikor valaki megszólal a közelemben, hogy „nagypapa", mert hirtelen nem tudom, kihez szólnak. A korommal nincs semmi bajom, nem is foglalkozom vele, nem érdekel.
A viccet félretéve: jó nyugdíjasnak lenni, de le kell kötnöd magad. Van egy csomó rossz példa körülöttem, olyanok, akiknek a munkájuk volt mindenük. Ez volt az életük, és amint ez ilyen-olyan okból megszakadt, egy éven belül meghaltak. Ezt nekem azt hiszem, sikerült elkerülnöm. Van munkám, és ahogy elnézem a lehetőségeket, amíg akarok, addig tudok is dolgozni. Vannak kellemes kötöttségek, a család, és vannak kellemes hobbijaim, amiket tudok csinálni. Nem lehet leülni, és azt mondani, hogy én most nyugdíjas vagyok, és nem csinálok semmit.

Mit üzensz a fiatal tüdőgyógyászoknak?
Azt, hogy a tüdőgyógyászat ma már kevés, és egyre specializálódik. Hobbiszinten lehet mondani, hogy én bronchológiát szeretnék csinálni, én alváslabort szeretnék csinálni, vagy allergológiát szeretnék csinálni, és tudnám még sorolni, és ez nem is baj, mert a pulmonológiába sok minden beletartozik.
De el kell jutnia egy fiatal pulmonológusnak oda, hogy mindezt először egyben, magas szinten teljesítse, magáévá tegye az egész pulmonológiát, annak minden ágát. Utána lehet specializálódni ezen belül, de először a pulmonológiát egészében kell megtanulni.
Az én fiatalkoromban még lehetett választani, hogyan építs karriert. Lehetett csinálni politikailag, beléptél a pártba, és akkor sokkal könnyebb dolgod volt, vagy egyszerűen csak a szakmát választottad. Persze volt olyan is, aki kombinálta a kettőt. Én a szakmát választottam. Ha valaki a szakmára összpontosít, akkor minden korban, minden pillanatban eladható árucikké válik, minden pillanatban szükség lesz rá – és ez jó.

Mit üzensz az idősebb kollégáknak, akik ezeken a fejezeteken már túl vannak, látszólag még megy velük a verkli, de talán már kiégés közeli állapotban vannak. Nekik mit üzensz?
Azt, hogy büszkén vállalják föl azt, amit eddig csináltak. Ameddig élvezik, tudják és szeretik csinálni, addig ne hagyják abba. Mert akkor „igazi" nyugdíjasok lesznek, és akkor elvesznek – és az nem jó. ■

Dr. Rónai Zoltán